

Ο έρωτας της γλώσσας

Το «Ερωτικόν» του Γ. Γιατρομανωλάκη γραμμένο με τον τρόπο των λαϊκών ερωτογραφημάτων

Βιβλίον καλούμενον Ερωτικόν, συντεθέν παρά Γεωργίου Γιατρομανωλάκη του Κρητός. Εκ του Τυπογραφείου του Κέδρου, Αθήνα 1995, σελ. 181.

«**Β**ιβλίον καλούμενον Ερωτικόν, συντεθέν παρά Γεωργίου Γιατρομανωλάκη του Κρητός». Αυτά διαβάζουμε στο εξώφυλλο (όπου πάντως το επώνυμο του συγγραφέα δεν «καθαρίζεται», δεν γίνεται Ιατρομανωλάκης, όπως το ως τώρα εν χρήσει Γιώργης έγινε Γεώργιος). Και στην πέμπτη σελίδα το βιβλίο αποκαλύπτεται μόνο του (ή μήπως παραπλανά αποκαλυπτόμενο;), με το ίδιο πάντοτε παλαιότροπο ύφος: «Περιέχονται ερμηνείες θαυμασιώτατες / Περί της φύσεως των ερωτικών σωμάτων και των αιδίων / Περί των αφροδισιακών στάσεων, λόγων και ενυπνίων / Και έτερα όμοια: / Και εξόχως πώς να κυβερνάται πάσα ένας / εις την θλίψιν του αποχωρισμού / Ετι δε φάρμακα ερωτικά και φίλτρα / Αμή και αρές και μαγγανείες πρακτικώτατες».

Παίγνιο, λοιπόν; Κατ' αρχάς παίγνιο. Χαριτωμένο, ευφάνταστο, διασκεδαστικό, κεφάλτο: οργιαστικό. Αλλά και σπουδή. Σπουδή, αναηλάφηση και δεξίωση της γραμματολογικής προϊστορίας: κατά το τυπικό του, αλλά όχι κατά την ιδεολογία και τη σκόπευση του, το πόνημα ακολουθεί το παράδειγμα των ποικιλότροπα παιδαγωγικών και ψυγαγωγικών εγχειριδίων που διάβαζαν οι υπόδουλοι Έλληνες κατά τον 17ο και 18ο αιώνα - ο ίδιος ο συγγραφέας (σε συνέντευξη

του τόσο στο περιοδικό «Αντί», τχ. 585, 1-9-95, όσο και στο «Διαβάζω», τχ. 355, Σεπτέμβριος 1995) προσδιορίζει ως κυριότερο πρόγονό του τον συμπατριώτη του μοναχό Αγάπιο Λάνδο και το πολυδιαβασμένο «Γεωπονικόν» του.

Αλλά και σπουδή της γλώσσας, των παλαιότερων στρωμάτων της, και σπουδή της τέχνης του λόγου, των πλάγιων δρόμων της, των τεχνασμάτων στα οποία μπορεί να προσφύγει για να θεραπεύσει, προσωρινά έστω, την όποια αμηχανία της. Ο Γιώργης Γιατρομανωλάκης, φιλόλογος εγκρατής, δάσκαλος της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, φέρει πάντα στη γραφή του, στα μυθιστορημάτα του, τον λόγο εαυτού του, όχι επηρμένο, όχι δοκησίσοφο, αλλά υπηρέτη του στοιχήματος που κάθε φορά θέτει, στο «Λειμωνάριο» (1974), στην «Αρραβωνιαστικά» (1979), στη λαμπρή «Ιστορία» (1982), στο «Ανωφέλες διήγημα» (1993).

«Παραδοσιακός» ο συγγραφέας, δεν έχει ενδώσει στη δημοφιλή, και εμπορικής αποδοτική, δοξασία που θεωρεί τη γλώσσα και την επεξεργασία της τριτεύουσα παράμετρο της πεζογραφίας, εφόσον πρωτεύει το «στόρυ», η «περιπέτεια». Εξακολουθεί να πιστεύει στην κυριολεξία της λέξης «λογοτεχνία». Ως εκ τούτου, από τα σταθερότερα γνωρίσματα των πεζογραφικών στοιχημάτων του είναι η αναπλαστική εκμετάλλευση είτε παλαιότερων γλωσσικών και λογοτεχνικών τρόπων είτε «ιδιωμάτων» που εν

πρώτοι μοιάζουν λογοτεχνικώς ανοίκεια. Οι πειραματισμοί του αυτοί εδράζονται πάντοτε στις γνώσεις του, ωστόσο ο λογοτέχνης δεν επιτρέπει στον θεωρητικό να κανονίσει και να δεσπόσει, να προγραμματίσει εξουθενωτικά το αφήγημα και εντέλει να το ξηράνει.

Στο «Ερωτικόν», λοιπόν, ο Γιατρομανωλάκης ερωτογραφεί με ελευθεριακή ορμή, ένα γενναίο μερίδιο της οποίας του το δανείζει ακριβώς η παλιόμορφη γλώσσα, η οποία μετατοπίζει το κείμενο, το αποσπά από το χώρο του μηχανιστικού νατουραλισμού και της άεστης πρόκλησης.

Με ανάλογο τρόπο ωφέλησε η καθαρεύουσα τον πλούτο του εμπειρικού «Μεγάλου Ανατολικού» στον Λιβιδινικό Ωκεανό. Και το «Ερωτικόν» θα μπορούσε να θεωρηθεί η απόδοση των τροφείων στον Εμπειρικό, τον ερωτικό ποιητή που το έργο του απέσπασε την εντατική και αποδοτική προσοχή του δοκιμογράφου Γιώργη Γιατρομανωλάκη.

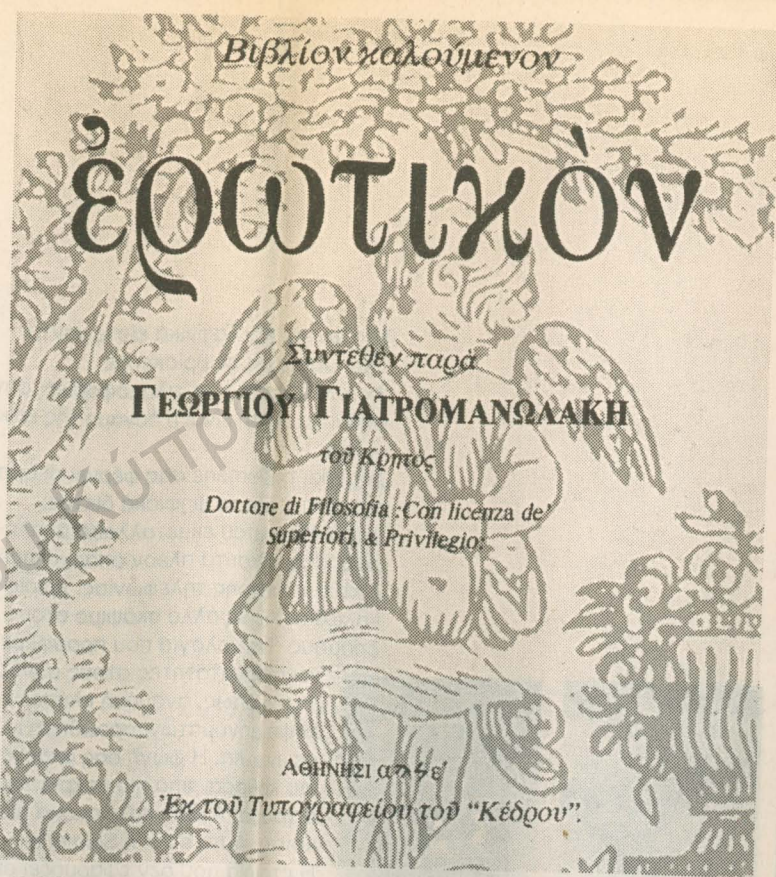
Χάρη στα «παλαινά» ελληνικά των προηγούμενων αιώνων που επέλεγε να χρησιμοποιήσει ο συγγραφέας, που άλλου αυτοσχεδιάζει και άλλου αντλεί από ποικίλα αναγνώσματα, επιδιδόμενος ιλαρυντικά στο παιγνίδι της διακειμενικότητας, το γραπτό του συγκρατείται στην περιοχή μιας ψιλής (αυτο)ειρωνείας, όχι πάντως παρωδίας, και οι σκηνικές-ερωτικές οδηγίες ανακουφίζονται. Η γλωσσική ευφορία και ευρηματικότητα διασκεδάει έγκαιρα την υποψία ότι μπορεί να πρόκειται για κάποια εκλογοτεχνι-

μένη Καμασούτρα, και μάλιστα σαν κι εκείνες τις αποχυμωμένες που εκδίδονται στη Δύση με την ίδια λογική που εκδίδονται τα πορνοπεριοδικά.

Το «Ερωτικόν» δεν είναι κάποιος ερωτογραφικός τσελεμεντές. Οι 170 σελίδες του αποτελούν ανάπτυξη του αξιώματος που κατατίθεται στο «Προς τους εντευξομένους» κεφάλαιο, σύμφωνα με το οποίο «Ερωτός ουδέν φάρμακον, ούτε πινόμενον, ούτε εσθιόμενον, ούτε εν ωδαίς λαλούμενον, ειμή φίλημα και περιβολή και συγκατακλήθηναι γυμνοίς σώμασιν». Εδώ η ερωτική συνομιλία συστήνεται στην πληρότητά της: για να υπάρξει εν εντάσει, προϋποτίθεται η χρονική της έκταση - προϋποτίθεται δηλαδή η αργόσυρτη, εξερευνητική «απτική, σφρηγική και γευστική» προετοιμασία που θα διασώσει τη μεταφυσική του έρωτα, θα τον αποσπάσει από την επικράτεια της κατακτητικής μηχανής, της προχειρότητας και της βιασύνης, και θα τον αποδώσει στην ελευθερία του. Τα κεφάλαια του βιβλίου, μικρά διηγήματα με σφηνωμένες ποιητικές αποστροφές, παρότι διατηρούν την αυτοτέλειά τους, συναπαρτίζουν ενιαίο αφήγημα με «πρωταγωνιστή» τη γλώσσα. Σε τέτοιου είδους λογοτεχνικά εγχειρίσματα, το κρίσιμο ερώτημα είναι αν ο θεωρητικός θα απορροφηθεί έγκαιρα και μέχρι τέλους από τον «πρακτικό», το γραφιά, κι αν το τελικό κείμενο δεν θα συνιστά μια έστω ευφυή επιβεβαίωση της λογιουσύνης του δημιουργού του. Ένα δεύτερο ερώτημα, που αφορά συγκεκριμένα το «Ερωτικόν», είναι αν αποτελεί ένα πείραμα

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Π. ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ

«**Βιβλίον καλούμενον Ερωτικόν, συντεθέν παρά Γεωργίου Γιατρομανωλάκη του Κρητός. Έργο ευφάνταστο, διασκεδαστικό, κεφάλτο, αλλά και σπουδή. Σπουδή της γλώσσας, των παλαιότερων στρωμάτων της, και σπουδή της τέχνης του λόγου, των πλάγιων δρόμων της, των τεχνασμάτων στα οποία μπορεί να προσφύγει για να θεραπεύσει, προσωρινά έστω, την αμηχανία της.**

στο περιθώριο της λογοτεχνίας και αμέσως εξαντλήσιμο. Η ευχαρίστηση που προκαλεί η ανάγνωση του βιβλίου υποδεικνύει την ευστοχία του. Και την αξία του, πέρα από τη σφριγώσα ρητορική του και το χιούμορ του, που υπάρχει ευγενές (έξοχο δείγμα η «Εισαγωγή εις την ερωτική μετρική», όπου καταγράφονται τα ερωτικά πλεονεκτήματα του τροχαιού, του λάμβου,

του αναπαίστου και του Κρητικού μέλους), την υποστηρίζει το γεγονός ότι μπορεί να διαβαστεί σαν δημιουργήμα ανωνύμου λογίου - ο πολυμαθής σκηνοθέτης συγγραφέας του έχει υποχωρήσει έξυπνα, με τρόπο ώστε ακόμα και τα πιο προσωπικά του επινοήματα να προβάλλουν σαν καλά αφομοιωμένα δάνεια, σαν μοτίβα λειασμένα απ' τον καιρό.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ελληνική ποίηση

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΛΑΝΟΣ: *Καταθέσεις. Ποήματα.* (Φαίδων, 1995. 175 σ.).

ΑΝΕΣΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ: *Περιγραφή εξώσεως. Ποήματα.* (Χειρόγραφα, 1995. 48 σ.).

ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ: *Άνθρωποι και σκιές.* (Αστρολάβος/Ευθύνη, 1995. 52 σ.).

ΡΕΝΑ ΜΠΑΡΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: *Αυτογνωσία.* (Ομβρος, 1995. 46 σ.).

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΣΤΕΛΛΑΣ: *Μεταθανάτως αποσηματισθείς.* (Λευκωσία, Αιγαίον, 1995. 44 σ.).

ΜΑΝΙΑ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ: *Συνομιλία.* (Δελφίνι, 1995. 52 σ.).

Σ.Β. ΣΚΟΠΕΛΙΤΗΣ: *Στη ροή του ποταμού.* Εικ. Καλλιόπη Ασαργιωτάκη. (Οδός Πανός, 1995. 28 σ.).

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΖΑΝΕΤΑΚΗΣ: *Ονειρού έρωσ.* Ποίηση. (Καστανιώτης, 1995. 45 σ.).

ΔΗΜΗΤΡΑ Χ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: *Το κυπαρίσσι των εργατικών.* Ποίηση. (Καστανιώτης, 1995. 78 σ.) 1.500 δρχ.

Ξένη λογοτεχνία

ΦΡΑΝΣΟΥΑΖ ΞΕΝΑΚΗ: *Να με περιμένεις.* Μυθιστόρημα. Μετ. Βίκη Δέμου. (Πατάκης, 1995. 164 σ.) 2.250 δρχ.

JOHN ASHBERRY: *Αυτοπροσπογραφία σε κυρτό κάτοπτρο.* Μετ. Χάρης Βλαβιανός. Επίμετρο: Harold Bloom. (Νεφέλη, 1995. 67 σ.) 1.200 δρχ.

ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

19/9/95